

Astroclubul București: 40 de ani de activitate

1968 - 2008

În anul 1908 Victor Anestin, un mare iubitor de astronomie, a înființat Societatea Astronomică Română „Camille Flammarion”. Președinte al acestei societăți a fost ales Amiralul Vasile Urseanu (1848 - 1926), vicepreședinte Căpitanul Comandor Cătuneanu - directorul Institutului Geografic al Armatei, iar secretar Victor Anestin. În anul 1907 apare prima revistă de astronomie din România - ORION (și a 12-a din lume, 1907 - 1912), avându-l ca redactor șef pe Victor Anestin. În nr. 3/1910, acesta anunță înființarea Observatorului „Amiral Vasile Urseanu”, dotat cu o lunetă Zeiss cu distanța focală de 2,7 m, pentru care a fost construită o cupolă cu diametrul de 5 m pe aripa estică a casei Amiralului Urseanu. Din acel moment a început activitatea astronomilor amatori în cadrul Observatorului.

În anul 1933 (29 mai), văduva Amiralului Vasile Urseanu, Ioana Urseanu, donează Municipiului București, clădirea Observatorului. Acesta specifică în actul de donație următoarele:

„2) Destinația acestui imobil este înființarea unui muzeu municipal, și pe imobil se va pune o placă cu mențiunea „Donațiunea Ioana și Vasile Amiral Urseanu”.....

4) Luneta astronomică aflată în imobil va deveni proprietatea Primăriei, cu obligațiunea de a fi păstrată în imobilul donat și pusă la dispoziție doritorilor de a studia astronomia.”

Pe perioada celui de-al doilea război mondial, luneta a fost demontată și ținută spre păstrare.

În anul 1950, la stăruințele profesorului Călin Popovici, luneta a fost restaurată și montată din nou în cupola originală, fiind pusă la dispoziția publicului. Instituția a primit atunci numele „Observatorul Astronomic Popular din București”.

În anul 1968, pe lângă Observatorul Astronomic Popular din București, a luat ființă o asociație de astronomi amatori, cu numele Astroclubul Central București (astăzi Asociația Astroclubul București), având scopul de a promova astronomia de amatori din România. De-a lungul timpului, această asociație a avut numeroase contribuții la viața științifică și culturală a orașului. Dintre acestea menționăm: singurele cursuri de astronomie pentru tineret (studiul astronomiei a fost scos din școli în anul 1967), seri culturale săptămânale, simpozioane, conferințe de popularizare a astronomiei la Universitatea Populară București, asistență de specialitate cu ocazia fenomenelor astronomice pe terasa Observatorului, expediții, observații astronomice, restaurarea cu diferite ocazii a lunetei din cupola Observatorului.

Din 5 aprilie 1990 Asociația Astroclubul București are personalitate juridică și este organizație neguvernamentală, nonprofit cu sediul în cadrul Observatorului Astronomic „Amiral Vasile Urseanu”. Procesul verbal de constituire din data de 17 februarie 1990 este semnat de următorii 20 de membri fondatori: dr. Harald Alexandrescu - președintele asociației, Georgeta Anghel, Cătălin Boeriu, ing. Vladimir Boico, astronom Monica Ciobanu, Armand Constantin, Zoltan Deak, Adrian Enache, Gheorghe Fălcoianu, Dănuț Ionescu, prof. Radu Jugureanu, ing. Toma Manciu, ing. Anca Mustățea, Cristea Nedelciu, Constantin Oprîșeanu, prof. Dan Florin Stanciu, Iosif Strobach, prof. Lucia Erika Suhay, Spiridon Szekely, ing. Dan Vidican. Cu ocazia înregistrării oficiale ca asociație, Astroclubul București are și un statut (în concordanță cu legislația din 1990) care să-i definească în mod foarte clar scopurile și obiectivele. Tot cu aceeași ocazie a fost concepută și ștampila asociației de către Dănuț Ionescu.

Un fapt important pentru asociație este acela că în anul 2001, a devenit președinte de onoare al Astroclubului București, dl. Jean Drăgescu.

În continuare voi lăsa pe unii dintre membri fondatori să ne împărtășească câteva dintre amintirile lor legate de anii petrecuți în cadrul Astroclubul București.

1. Domnule Dr. Gh. Vass vă numărați printre cei care au făcut parte din AB încă de la început, adică din 1968; puteți să ne spuneți cine a avut inițiativa înființării unui club de astronomi amatori și care au fost principiile care i-au determinat pe astronomii amatori din acea vreme să se unească într-o asociație? Câți membri număra la început AB?

Înființarea Astroclubului Central București a avut loc la 1 iulie 1968, dar a fost precedată de mulți ani de activitate a astronomilor amatori din București, aflați în legătură cu alții, din toată țara. Cei mai mulți dintre aceștia "orbitau" în jurul Observatorului Astronomic Popular, condus de Matei Alecsescu. El organiza anual cursuri de astronomie, deosebit de atractive și orientate spre astronomia practică, de amatori. Mulți dintre absolvenții cursurilor efectuau observații sub îndrumarea lui Matei Alecsescu, dar îl și ajutau pe acesta în activitatea de ghidare a publicului vizitator prin expoziția de astronomie, pe terasă și în cupolă.

Începând din 1962 m-am numărat și eu printre acești amatori, alături de Fălcoianu, Oprișeanu, Dumitrescu, Alexandrescu, Filoti, Ștrobach și mulți alții care, deși rareori erau toți odată la Observator, reușeau să fie suficienți pentru a face față unui număr impresionant de vizitatori, număr care a "explodat" odată cu începutul "erei cosmice". Forurile superioare au apreciat realizările Observatorului Astronomic Popular și au mărit schema acestuia, făcând posibilă angajarea mai multor muzeografi, pentru a-l sprijini pe Matei Alecsescu.

Din păcate, persoanele respective nu proveneau dintre iubitorii de astronomie și s-au comportat ca simpli "funcționari", astfel încât era inerent să apară tot soiul de tensiuni între aceștia și amatori, ba chiar între ei și Alecsescu. Activitatea amatorilor având de suferit în mod evident, prin 1967 câțiva dintre ei au luat legătura cu Ion Corvin Sângeorzan, cercetător la Observatorul Astronomic al Academiei, dar cunoscut și ca popularizator al astronomiei.

Contactul avea ca scop găsirea eventuală a unui loc de întâlnire mai prietenos decât devenise Observatorul Popular. Sângeorzan a propus ca loc pentru reuniuni Casa de Cultură a Sectorului 5, aflată în zona Parcului Carol (stația de tramvai Gramont); sub auspiciile acestei case de cultură a fost creat "Clubul Astronomic PRIETENII COSMOSULUI", condus de Sângeorzan. În octombrie 1967, la 10 ani de la lansarea primului satelit artificial, acest club a editat primul număr al revistei "Andromeda", rămas singurul, în formula inițială.

Între timp, situația de la Observatorul Popular s-a deteriorat și mai mult, astfel încât Matei Alecsescu s-a transferat la Ministerul Culturii (ulterior la Planetariul din Bacău), iar director al Observatorului Astronomic Popular a fost numit Ion Corvin Sângeorzan. În această situație, Clubul "Prietenii Cosmosului" s-a mutat la Observatorul Astronomic Popular și a fost transformat în Astroclubul Central București. Epitetul de "central" se justifica prin aceea că din el făceau parte și membri din țară; nu era vorba de veleități "centraliste" ale AB, ci de crearea unui cadru de oficializare a activității amatorilor din țară, într-o perioadă când asocierea persoanelor nu era permisă decât cu mari restricții.

Despre numărul inițial de membri nu vă pot da o indicație precisă, deoarece în perioada de constituire oficială eu lucram în provincie și aveam contacte mai rare cu astroclubul; oricum, trebuie să fi fost în jur de 100, dat fiind că numai membrii "corespondenți" din Cluj erau vreo 50, după cum se vede din primul număr al seriei a II-a din "Andromeda".

2.Ce tip de asociație era pe atunci Astroclubul București? Care era relația cu Observatorul Popular (Amiral Vasile Urseanu)?

După cum am sugerat deja mai sus, AB era din start o asociație tipică de astronomi amatori, în buna tradiție a lui Anestin și Urseanu.

Relația cu Observatorul Popular, esențială pentru ambele aceste instituții, a fost una de susținere reciprocă, de stimulare a dezvoltării și de potențare a valențelor fiecăreia.

3.Care erau activitățile membrilor AB în acele vremuri? De ce dotări dispuneau membrii AB?

Activități tipice pentru amatorii de peste tot, observații, prezentări publice, propagarea cunoștințelor de astronomie etc., mai puțin, totuși, relațiile cu amatorii din străinătate... Dotările erau modeste, de unde și dependența de aparatura Observatorului Popular, dar și interesul multora pentru construirea de instrumente cu mijloace proprii.

4.Ce știți despre cursul de astronomie ținut de AB la începuturi?

A fost urmată, cea mai mare parte din timp, tradiția din timpul lui Alecsescu: cursurile generale erau ținute de conducătorul Observatorului, iar prezentările practice din cupolă și de pe terasă erau de resortul membrilor AB.

5.Ce puteți să ne spuneți despre revista Andromeda?

Primul număr din seria a II-a a apărut în 1969, ca număr unic pentru acel an, aparițiile ulterioare urmând să fie semestriale; în al doilea număr am publicat și eu o lucrare, dar și acesta a apărut ca un singur volum. Despre următoarele apariții nu mai am informații la această dată ...

6. Care credeți că au fost cele mai importante realizări ale AB în acești 40 de ani?

Formarea continuă de astronomi amatori, cunoscători și buni utilizatori ai instrumentelor astronomice!

De aici a rezultat în permanență apetitul pentru dotarea tot mai performantă, pe măsură ce vremurile au permis-o; tot de aici au rezultat observațiile de calitate deosebită! Tot de aici a rezultat plăcerea de a împărtăși altora minunile de deasupra noastră!

7. Ce urăți membrilor AB pentru viitor, acum, la ceas aniversar?

Să continue, mereu cu aceeași plăcere proprie numai nouă, astronomilor amatori!

Domnule Dan Vidican ce puteți să ne spuneți despre primii ani ai Astroclubului București?

"După plecarea lui Matei Alecsescu, în 1968, la Consiliul Culturii, la conducerea Observatorului a venit Ioan Corvin Sângeorzan. El ar fi inițiat Astroclubul.

E adevărat că Sângeorzan s-a ocupat mai mult de problemele de astronomie din antichitatea românească (vezi pe "Costică" apreciat la o vârstă de 6000 ani, care își doarme somnul veșnic în racla de sticlă de la etajul 1; dezgropat de la Cernica / lângă București - deci "Costică", zburda pe lângă București atunci când egiptenii construiau primele piramide, înainte de Războiul Troian, înainte ca Moise să treacă Marea Roșie, cam pe vremea când Sumerienii ridicau orașe mărețe, civilizația mionică era în floare, iar templele gigantice din Malta aveau doar 1000 ani vechime). Am amintit de "Costică", deoarece a fost, în ultima vreme, un martor discret al evoluției Astroclubului.

În 1976, când m-am reîntors la Observator, vechea expoziție încă era. Se lucra la Soare, la planete, la Luna (în special fotografii realizate de Matei Alecsescu). S-a instalat celostatul, cu proiecție în camera întunecată de lângă pilastru. La 25 cm diametru, pe un ecran fix, petele solare se vedeau excelent, în coloritul lor real. Cu o prismă se putea devia imaginea soarelui pe un perete lateral (1 m diametru). În aceste condiții Matei spunea că ar fi văzut și cometa Ikea Seky în apropierea Soarelui.

Matei Alecsescu menținea o legătură strânsă cu BAA, ALPO, SAF. Era laureat al SAF. În fiecare an la echinocțiul de primăvară avea loc o sesiune științifică a observatorului, cu referate bune, ce oglindeau activitatea fiecăruia, pe anul anterior.

Știu că s-a organizat foarte bine sărbătorirea a 75 de ani de la înființarea Observatorului. O serie de amatori entuziaști, treceau pe la Observator (ing. Boico, Nedelciu, dr. Mateescu, ing. Iosif Strobah, fotografii Marciuc, regizorul Bostan, Costel Opreșeanu, dr. Mihai Fălcoianu, căpitanul Gheorghe Fălcoianu).

Cutremurul din martie 1977, m-a prins pe mine și Matei Alecsescu în cămăruța de la jumătatea scării ce urca la cupola și pe ing. Boico la subsolul clădirii.

După cutremur, domnul Hus Ioan, aplicând metode clasice (sârme și scripeți), a readus, încet, încet, luneta pe poziție.

Practic, ani de zile, domnul Husz venea din pasiune, de multe ori zilnic și repara tot ce era necesar. Întreținerea lunetei și micile ajustări necesare au fost realizate de ing. Boico și domnul Husz (poate și alții dar nu știu eu).

După venirea domnului dr. Harald Alexandrescu, lucrurile s-au mai revigorat puțin, realizarea cea mai mare fiind deplasarea la Babele (în Bucegi), pentru a vedea cometa Halley (Dosarul cu desenele realizate este pe undeva la Observator, și ar trebui fructificat (mai ales că din 2026, Cometa Halley se întoarce din drum luând-o din nou spre Soare).

S-a încercat chiar timid, sub conducerea ing. Boico, să se curate piesele de la montura ecuatorială a telescopului de 450mm pentru o inventariere și complectare, dar fără un sprijin susținut lucrarea nu a mai continuat. Se gândea atunci că telescopul să se monteze în furca dubla între doi pilaștri.

Nu trebuie uitate întâlnirile de la Arad ale astronomilor amatori 1989, 1991 (organizate de ing. Pteancu Mircea), cu referate destul de bine susținute (mai ales 1991).

De asemenea, încercarea de organizare a Fundației Astronomice Române. Cam asta despre evoluția veche a Astroclubului.

Domnule Opreșeanu ce puteți să ne spuneți despre anii de început ai Astroclubului București?

În 1956 când am fost pentru prima dată la Observator, (pe atunci se numea MUZEUL ȘTIINȚELOR EXPERIMENTALE) erau angajate acolo 2 persoane Matei Alecsescu care era coordonatorul muzeului și Popp Tatian care era muzeograf, iar ca amatori erau următorii: Boico Vladimir, Sergiu Merlescu, Sergiu Bostinescu, Gigi Gelles George și Fălcoianu Gheorge (a fost și președintele Astroclubului pentru o perioadă de 1 an și jumătate **și nu este pomenit nicăieri**) care venise cu câteva luni înaintea mea.

Ca activități făceam proiecții zilnice la soare și calculam pozițiile petelor și nr. Wolf care erau trimise apoi centralizat o dată pe luna și desene la planete și chiar fotografiile dar pe film, observații de stele variabile și chiar măsurări de stele duble pentru că aveam micrometru și pentru grupuri care erau foarte numeroase (cel puțin 3-4 pe seara dacă nu mai multe) făceam ghidaj prin expoziție și în cupolă fiind singurul instrument. Încă ceva, la parter exista expoziția de numismatică care s-a mutat într-un târziu și a preluat observatorul și parterul unde s-a făcut tot expoziție de astronomie. Mai târziu a fost făcut un coronograf cu care puteam să vedem protuberanțele (piesele există și acum) și un celostat cu care în perioada eclipselor de Lună sau de Soare veneau vizitatorii și puteau să vadă mai mulți odată.

Asta era activitatea pe atunci. Cam după 1 an sau chiar mai mult au început să apară și alți amatori Vidican Dan, Samarian Dan, Marinescu, Radu Popescu, Drăgănescu Andrei, Vass Gheorghe, Sandu Dumitrescu și Harald Alexandrescu (ultimii 3 după ce au făcut cursul de astronomie ținut de Matei). Apoi a fost o perioadă când nu am venit la Observator din cauza serviciului, iar când am revenit cam prin 1967 era la conducere Ioan Corvin Sângeorzan cu care am avut mari discuții și nu am mai venit până în anul 1975 sau 1976 când a revenit și Matei Alecsescu la Observator, atunci am găsit amatori pe Erika Suhay, Strobach Iosef, Danuț NZ Ionescu, Dan Stănescu și Emil Kollosy și alții de care nu-mi mai amintesc deocamdată. Tot datorită serviciului nu puteam să vin decât dimineața (asta a fost o perioadă lungă de timp) și nu prea mă întâlneam cu amatorii. Lista completă și imagini se găsesc la **d-nul Nedelciu de la Bușteni**. El este de la înființarea AB-ului (a fost secretar) și are toate actele. Am reînceput să fac desene și fotografiile la planete (din păcate arhiva a fost distrusă de Harald). Tot el l-a găzduit și pe Marius Piso care a promis multe și nu a făcut nimic și s-a distrus și expoziția de la etajul 1. Cam tot în această perioadă a apărut un fotograf profesionist Marciuc Vasile care ne învăța cum să facem fotografiile și să dezvoltăm filmele inclusiv prepararea revelatoarelor respective.

Despre Orion știe Danuț Ionescu NZ. Eu doar am auzit că a apărut și cred că ar trebui să mai fie pe la Observator. Mai târziu a scos o foaie de hârtie trasă la xerox care îi zicea buletin de către Călin Niculae, dar care o vindea din câte știu eu. A fost după aceea o perioadă cam de vreo 10 ani când am lucrat la ziar (până când am ieșit la pensie) și nu am mai trecut pe acolo pentru ca se vorbeau discuții de fapt ceea ce se face și acum adică se "socializează" (adică mult zgomot puțină lână a spus dracu când a tuns pisica!) din păcate și mai puțină astronomie practică și de trimis observațiile mai departe nici vorbă și orgoliile sunt în floare!

Urez AB-ului cât mai multe observații și cât mai puține discuții și orgolii (pe vremea noastră nici nu ne gândeam la așa ceva, veneam făceam observații le centralizam, le dădeam lui Matei și el le trimetea mai departe). Cam asta ar fi în linii mari.

Din câte țin eu minte au fost peste 200 de membri la început între care a fost și Varujan Pambuccian care era elev. În plus am uitat să spun că sunt membru fondator al FUNDAȚIEI ASTRONOMILOR DIN ROMÂNIA când am fost vreo 22 de persoane la notariatul sectorului 6 ca să o înscriem. Printre cei prezenți a fost și Vali! (Grigore n.r.) și prima donație a făcut-o Jean Drăgescu.

1. Zoltan Deak, ești membru fondator al asociației Astroclubul București din 1990. Ce v-a determinat să înființezi o asociație de astronomie?

Erau aspirațiile de atunci, ale tuturor, de a face ceva în mod organizat. Simțeam că acest ceva este necesar fără să îmi fie clar cum se va materializa acest lucru.

2. Cum era imediat după revoluție să fi membru într-o asociație de astronomie?

La început nici nu s-a simțit că suntem într-o asociație. Făceam observații cam individual sau cu prietenii.

3. Ce programe sau proiecte observaționale se desfășurau pe atunci? Dar de popularizare?

Printre primele forme "organizate" se află revista Orion. Nu a supraviețuit căci pe atunci încă nu aveam experiența minimă și dotarea necesară ca să fie un succes pe termen lung. Programe și proiecte existau doar în imaginația noastră. Ceea ce se realiza era mai mult rodul întâmplării. Popularizarea a fost o constantă a membrilor AB. A existat continuu și când veneam la Observator doar vreo 2-3 membri activi! Am făcut popularizare chiar și atunci când (sau mai ales când) Observatorul nu avea pe nimeni pt. asta. Și mai erau cursurile din taberele SARM.... frumoase vremuri...

4. Cum a apărut revista Vega? Cine lucra la redactare și cum se desfășurau început distribuția? Cine scria articolele și pe ce teme?

Apariția revistei Vega este o poveste prea lungă și prea încălțită ca să o spun aici. Redactarea propriu-zisă am făcut-o eu la primele 27 de numere. Adi Șonka următoarele până la nr. 103. De atunci până în prezent din nou eu. Distribuția prin e-mail, gratuit. Pentru restul consultați colecția Vă asigur că merită.

5. Care este diferența dintre anii '90 și 2008 în sensul de dotări și de rezultate?

Rezultate notabile erau și pe atunci dar cu dotarea stăteam prost de tot. Doar accesul la informații era din ce în ce mai bun. Dotarea personală a mers foarte încet. Până la moartea dlui Boico Astroclubul nu avea decât un singur telescop și... cam atât. Dânsul ne-a lăsat moștenire o bună parte din patrimoniul nostru de azi (piese de mobilier, biblioteca, optică, instrumente etc.) Îi datorăm enorm. Și de atunci ne-am "îmbogățit" continuu prin donații și contribuții. Pur și simplu nu se poate compara 1990 cu 2008! Am plecat de la zero și acum avem, în taberele pe care le organizăm anual, uneori, mai multe instrumente decât observatori!

6. Știi că anul acesta AB aniversează 40 de ani de la înființare, ce urare ai săle transmiți membrilor AB?

Cer senin! Ce altceva își pot dori mai mult?